

Edirne Üniversitesi niçin gereklidir ?

Prof. M. Tayyib Gökbilgin

Şubat 1962 de Ankara'da toplanan son Milli Eğitim Şurası'nda yeni açılacak Üniversiteler hakkında görüşmeler yapıldığı ve bu işin planlanması düşünüldüğü sırada, biz, bu konudaki görüşmelerimizi birkaç noktada toplamış ve bunların hem ilmi ve tarihi, hem de gerçekçi açıdan başlıca nedenlerini ve gerekçelerini şöyle belirtmiştik:

1 - Türkiye'de Üniversiteleri ve üniversite faaliyetlerini bütün memleket sathına gereği gibi ve kısa zamanda yaymak maksadıyla önce on senelik bir program yapılmalı ve İstanbul ile Ankara Üniversite çalışmalarının tek yoğun merkezleri olmaktan çıkarılmalıdır.

2 - Yeni Üniversiteler açılırken, sekiz asırlık Türkiye tarihinde bu alanda birinci derecede rol oynamış, ilim ve kültür müesseseleri bol ve çalışmaları sürekli olmuş, üniversiteler karakter almış şehirlerimizin en başta düşünülmesi gereklidir.

3 - Diğer faktörlerle birlikte bu koşullara da uygun yerler tesbit edildikten sonra, her yeni üniversite iyice örgütlenmiş ve az çok gelişmiş üniversite ve fakültelerimizden birinin, ya da bir kaçının patronajı altında beş senelik bir hazırlık devresi geçirmeli, gerekli kadrolar patron müessesenin çatısı altında bir türlü "gölge öğretim üyeleri ve yardımcıları" şeklinde hazırlığını tamamlamalı, ilk imkan hasıl olunca da yani üniversite (veya bir kaç fakülte) faaliyete geçmelidir.

4 - Yeni Üniversiteler klasik ve humaniter nitelikleri yanında, mahalli şartlar ve memleketin genel ilim ve teknik ihtiyaç ve siyaseti de gözönüne alınarak, teknik ve pratik dalları da kapsamalı ve bunların birbirlerini tamamlamaları dikkate alınmalıdır.

5 - Yeni açılan her üniversitenin, ya da ikinci ve üçüncü derecedeki kuruluşların araştırma ve yeni buluşlar doğrultusunda çalışmaları ile birlikte bölgenin sosyal, kültürel ve özellikle ekonomik gelişme ve yükselmesinde kalkınmayı sağlayıcı ve uygulayıcı etkisi ön planda düşünülmalıdır.

Son Milli Eğitim Şurasında bu konuda açılan görüşmelerin kesin bir karara vardığı ve alınan kararların ise uygulama safhasına geçtiği söylenemez. Zaten, daha önceleri de bu istikamette gerekli anlayış ve teşebbüsler zaman zaman görülmüştü. Nitekim biz, İstanbul, Üniversitesi olarak, 1957 de Edirne'de bir hafta düzenlediğimiz sırada böyle bir ihtiyacın zorunluğunu görmüş ve ilgili çevrelerde Edirne Üniversitesinin gerçekleştirilmesi konusunda ilk teşebbüslere ve hazırlıklara girişmiştik. O tarihten tam on sene, M. E. Şurası müzakere ve kararlarından itibaren de beş sene geçmiş bulunmaktadır Edirne hakkı ve liyakati olduğu böyle bir üniversiteden hala yoksun ve uzak bir durumdadır. Şimdi bunun sorumluluklarını aramak yersizdir, faydasızdır. Sadece gelip geçmiş iktidarları, hükümet yetkililerini suçlamak da yetersizdir. Bizzat üniversitelere ve iktidarlara sorumlulara yol gösterecek ve onları irşat etmek durumunda bulunan üniversite organlarına, öğretim üyelerine ve aydınlara da bu konuda bir çok vazifeler ve sorumluluklar düştüğü ve onların ise türlü düşünceler, hesaplar ve çekingenlikler yüzünden bunu yerine getirmediği acı bir gerçektir. Fakat, daha fazla vakit kaybetmeden bu işe sağlam ve köklü bir yön vermek de düşünülmalıdır. Neden Edirne Üniversitesini bir an önce kurmak gereklidir ? Bunu açıklayalım:

Edirne, 500 yıldan fazla bir zaman Osmanlı İmparatorluğunun ikinci baş - şehri, sadece padişahların kışları geçirdikleri, başlıca önemli askeri ve siyasi olaylara ve kararlara sahne yaptıkları bir yer değil, aynı zamanda, Türk yurdunun en kalabalık ve mamur, en refahlı ve sosyal - kültürel seviyesi de yüksek bir merkezi idi. Medreseleri ve kültür müesseseleri bir zamanlar İstanbul'dakilerden daha üstün sonraları da eşit bulunuyordu. Yani, aktif bir üniversiteler faaliyeti son gerileme devirlerine kadar süregelmişti.

Balkanlar'daki altı asırlık hakimiyet devrimizin tarihi, edebiyatı, folkloru, güzel sanatları, müesseseleri ve kültür eserleri üzerinde, bu temiz atmosferde çalışmalar ve araştırmalar ilme ve insanlığa ne büyük hizmetler ifasına elverişlidir? Balkanlı ilim adamlarının ve tarihçilerinin bu alandaki boşlukları, özel ve ortak eserler açısından, süratle doldurmaya çalıştıkları Balkan ve Güney - Avrupa Araştırma Enstitüsünün bu yıl Sofya'daki kongresiyle bu çeşit çabaları daha da hızlandırdığı ve değerlendirdiği bir sırada, Edirne Üniversitesine ihtiyacın çok büyük olduğu meydandadır.

Diğer yandan Edirne Üniversitesinin bugünkü Trakyamızın gerçekleri, sosyal ve kültürel ihtiyaçları ve kalkınması yönünden de önemli vazifeler beklemektedir.

XVI. ve XVII. yüzyılların mamur, refahlı RUMELİ eyaleti Paşa livasının bizdeki parçasını, bugün komşularımızda kalan diğer kısımları ile ziraat, endüstri, nüfus, zenginlik ve milli servetin fertlere düşen payı bakımından mukayese edersek her halde çok acı ve olumsuz sonuçlar elde ederiz. Türkiye'yi ve Türkleri gerçekten seven bir çok yabancı ilim adamının ve aydınların sınır ülkelerden bizim topraklara geçerek İstanbul'a geldikten sonra aradaki hazin tezada değinmekten kendilerini alamadıklarına sık sık şahit olunmaktadır. Bir çok boş, bakımsız ormansız ve endüstriden yoksun büyük ovalar, her tarafı ekili, bakımlı ve verimli topraklar, endüstri siteleri haline getirmenin en rasyonel çaresi, muhakkak ki, Edirne'yi bölge kalkınması hummasına tutulmuş yüksek ilim ve kültür kuruluşları ile de teçhiz etmek, onun ihtisas ve yetkisini, sorumluluğunu bu çabalara ortak yapmak olsa gerektir. Bugün Edirne'yi ziyaret eden her Türk aydını bu gerçeği yakından görmekte ve anlamaktadır; Türk tarihinin ve sanatının birer şahası olan Edirne anıtlarının bu kesin ihtiyacı anlatmak istediğini, adeta kendilerine seslendiklerini duymaktadır. Rumeli'deki memleketlerimizi, her birinin milli tarihimizde özel ve müstesna yerleri olan Türk şehirlerini birer birer terkettikten sonra onlara her alanda örnek olmuş büyük ve muhteşem eski Edirne'mizi mazesine layık bir seviyeye yükseltmek artık bugünkü yöneticilerin, Türk aydınlarının kaçınılmaz bir vazifesidir. Cumhuriyet devrinin şimdiye kadarki ihmallerini ve umursamazlığını telafi etmek de hepimiz için yerine getirilmesi gereken bir borçtur. O halde, yetkililer ve sorumlular, vazife başına. Yoksa siz de daha öncekiler gibi tarihin ithamından kurtulamıyacaksınız.